

## DENEYİMLE DEĞİŞEN KENTSEL MEKAN ALGISI VE KENT İMAJI: MİMARLIK VE MÜHENDİSLİK ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ<sup>1</sup>

### ALTERATION OF URBAN SPACE PERCEPTION AND URBAN IMAGE THROUGH EXPERIENCE: CASE STUDY OF ARCHITECTURAL AND ENGINEERING STUDENTS

*Elvan Elif ÖZDEMİR*

*Mersin Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Mersin / Türkiye*

**Öz:** Bu çalışmada, biri araştırmanın yapıldığı kentsel dokuya yabancı bir grup Mimarlık birinci sınıf öğrencisi, diğeri ise en az 4 yılını araştırmanın yapıldığı alanda geçirmiş Mimarlık dördüncü sınıf öğrencilerinin oluşturduğu bireylerden, tanımlanmış kentsel dokunun Lynch'in (1960) ifade ettiği temel kentsel imge çeşitlerinden faydalanarak taslak haritasını çizmeleri istenmiştir. Bu çalışma, Mimarlık öğrencilerinin yapılaşmış çevreye yükledikleri anlamların ve öğrencilerin algılarının zamana bağlı değişimini, algıyı etkileyen faktörleri ve aldıkları eğitimin bir etkisi olup olmadığını irdelemektedir. Öğrencilerin aldıkları mimarlık eğitiminin, çevreye yükledikleri anlamla ilişkisi olup olmadığını belirlemek ve varsa farklılıkları ortaya çıkarmak için aynı çalışma bir grup Mühendislik dördüncü sınıf öğrencileri ile de yapılmıştır. Çalışma kapsamında şu sorulara yanıt aranmaktadır; Mimarlık ve Mühendislik öğrencilerinin görsel belleklerinde oluşan kentsel mekan algısını ifade etmede öncelikli olarak hangi imaj öğelerini kullanmaktadırlar? Kentsel mekanı hangi çizim stillerinden faydalanarak ifade etmişlerdir? Aldıkları eğitiminde bunda bir etkisi olabilir mi? Araştırma bulguları taslak haritaların mimarlık öğrencileri tarafından ağırlıklı olarak ardışık tarzda çizildiklerini, bireylerin en çok referans noktaları ve yolları öncelikli olarak vurguladıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca çevresel algının zaman ve dokuyla kurulan ilişkiden ortaya çıkan deneyimle gelişip farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın, mekan algısı konusuna yaptığı en önemli katkı mekan algısı ya da bilişsel harita çalışmalarında üzerinde durulan fiziksel etmenlerin (nirengi/ odak noktaları, bölgeler ve yollar) belirgin düzeylerini kişisel faktörler ve deneyimle beraber incelemektir.

**Anahtar Kelimeler:** Zihin Haritaları, Kentsel Mekan Algısı, Mekansal İmaj, Kent İmgesi, Çevresel Algı

**Abstract:** In this study, a group of students (freshman architectural design students) who are unfamiliar the urban pattern of the area and the other groups which leaves at least four years in this area requested to draw the urban pattern of that area by using Lynch's (1960) principal city image patterns. It explores the relationship between their training and the alteration of their urban space perception and urban image through their experience. This study also has been done with engineering students to determine the relationship between the urban space perception and their education. The following questions are addressed; Which image elements have been used in the visual memory of architecture and engineering students to express their perception of urban space? What kind of drawing style they used? Is there an impact with their education? Research findings indicate that the architecture students draws sequential cognitive maps and especially emphasize landmarks and paths in their maps. And it was also emerged that the environmental perception were established from the relationship of the time and the pattern which developed and differentiated with the experience. The most important contribution of this research about space perception were the examination of the personal factors and experience with physical factors (paths, edges, districts, nodes and landmarks) emphasized in cognitive maps studies.

**Key Words:** Cognitive Maps, Urban Space Perception, Spatial Image, Urban Image, Environmental Perception

*Doi: 10.17365/TMD.2016716508*

- (1) **Sorumlu Yazar:** E. Elif ÖZDEMİR, Mersin Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, Yenişehir, Mersin.ozdemirelif@gmail.com **Geliş Tarihi / Received:** 16.01.2016 **Kabul Tarihi / Accepted:** 17.03.2016 **Makalenin Türü:** Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) **Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:** Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)

## 1. GİRİŞ

Kentler, içinde birçok yaşam topluluklarını barındırır. Bu yaşam topluluklarının ihtiyaçlarına cevap veren kentler, yaşam topluluklarını oluşturan bireylerin zihinlerinde görsel bir nitelik olarak da varlıklarını sürdürürler. Bu görsel niteliklerin tümü ve yaşanan deneyimler, bireyin zihninde o 'yer'e ait imaj ve kimliği oluşturan bileşenlerdir. Kentlerin görsel nitelikleri hakkında çalışmalar yapan araştırmacılar, bireylerin zihinlerinde farklı algılar uyandırması sonucu çevreye ait imgeleri araştırmışlardır. Bu araştırmalarda, fiziksel çevrenin kullanıcılarının, o çevreye ilişkin algılarının tespitinde kullanılan yöntemlerden biri, zihin haritalarıdır (Sam, 2010). Zihin haritaları (mental maps) ya da bilme-öğrenme haritaları (cognitive maps) insanların kendi mekânsal çevreleri hakkındaki bilgi birikimleri, bu bilgilerin hafızada tutulması, yeniden hatırlanması ve gerekiyorsa bilgilerin değiştirilmesini mümkün kılan bilme-öğrenme süreçleri ile kuşatılmış yapılardır (Pocock, 1976; Downs&Stea, 1977).Bilişsel haritalar, farklı kaynaklarda bilişsel şemalar, zihinsel şemalar ya da zihinsel haritalar gibi farklı isimlerle de tanımlanabilmektedirler.

Bilişsel haritalar, insanların günlük davranışlarının bir yansımasıdır. Downs ve Stea, (1977) bilişsel haritaları, önemli şeylerin nerede olduğu ve bulunulan yerden onlara nasıl ulaşabileceği sorularını çabuk ve etkili olarak cevaplayan bir kopayalama mekanizması olarak açıklar (Lang, 1987; Downs & Stea, 1973). Rapoport ise bilişsel

haritaları, algılama süreci ile benzerlik kurarak tanımlarken, bireylerin kazandıkları, kodladıkları, depoladıkları, tekrar çağırdıkları ve şifrelerini çözdükleri bir seri psikolojik veri olarak ifade eder. (Rapoport, 1977). Bir başka deyişle, bilişsel haritalar, bireylerin deneyimleri sonucu somutlaştırdıkları fiziksel çevrenin ifade biçimidir.

Bireylerin zihinlerinde oluşan fiziksel çevreye dair imgeler, o 'yer'e ait özellikleri içerirler. Fiziksel çevrenin bu özellikleri, zamanla bireyin zihninde o 'yer'e ait imajı oluşturur. Bilişsel harita yöntemi bu özellikleri açığa çıkarmada büyük rol oynar. Bu haritalar, mekanın zihindeki imajları olduğundan birey ve davranışı açısından önemlidirler. Bireyler, zihinlerindeki bu imaj ile mekanı tanırlar ve deneyimleri ile bu imajı geliştirirler. Mekan, hakkında bilişsel haritası net olan bir bireyin, mekanı tanımlaması, algılaması ve kullanması kolaylaşır. Bir başka deyişle bilişsel haritalar, mekan organizasyonunun niteliği, bireylerin mekanda rahat yönelmesi ve mekanın okunabilirliği hakkında veri içerir. Bu veriler, mekanın özelliklerinin dışa vurulmasıdır. Mekanın imajını ve kimliğini oluştururlar.

Bilme-öğrenme haritaları da denilen zihin haritalarına ilişkin ilk fikir ve düşünceler Lynch'in(1960), 1960 yılında üç Amerikan Kentinde (Boston, Jersey City ve Los Angeles) yaptığı çalışmasında kullanmıştır (Sam, 2010). Lynch (1960), çevresel imajı (environmental image), fiziksel dış dünyanın insan zihninde yer alan genelleştirilmiş resmi olarak tanımlamaktadır (Sam, 2010). Lynch, görsel



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)

gerçekler ile çevresel imajları karşılaştırarak hangi şekillerin güçlü imaja neden olduklarını tespit ederek, kentsel tasarım için bazı ilkeler ortaya koymuştur. Lynch'e göre, görsel kalite kentsel görünümün 'okunabilirliğine' bağlıdır. (akt., Sam, 2010). Lynch, mekanın okunabilirliğini kentsel imgelerin birey tarafından algılandığı görsel bir idrak eylemi olarak görür ve kentsel imgeleri beş gruba ayırır (Lynch, 1960);

Bunlar, yollar (paths), sınırlar (edges), bölgeler (districts) ve düğüm noktaları/ odak noktaları (nodes) ve referans noktalarıdır (landmarks) (Lynch, 1960).

Yollar; gözlemcilerin alışkanlık ve olanaklarına bağlı olarak, ara sıra kullandıkları alanlardır. Bunlar, sokaklar, yaya yolları, toplu taşıma alanları, kanallar ve demiryolları olabilir (Lynch, 1960).

Kenarlar; gözlemciler tarafından ulaşım aksları gibi kullanılmayan doğrusal öğelerdir. İki bölge arasında sınır işlevi görür, sürekliliği doğrusal olarak bölerler. Kıyıları, demiryolları, gelişme bölgesi sınırları ve duvarlar kenar öğelerine örnektir (Lynch, 1960).

Bölgeler; iki boyutlu alanlar olarak algılanır ve kentin orta ve/veya büyük ölçekli bölümlerini oluştururlar. Gözlemci, psikolojik olarak bu alanların 'içine girdiğini' hisseder. Bölgelerin içindeyken tanımlanması oldukça kolaydır, eğer bölge dışarıdan da görünebiliyorsa, aynı zamanda dışsal referanslar için de kullanılır. Kişinin algısında yolların veya bölgelerin baskın olmasına

bağlı olarak, kent yapısı bu şekilde oluşturulur. Bu sadece kişinin algısına göre değil, hangi kentin söz konusu olduğuna bağlı olarak da değişir (Lynch, 1960).

Düğüm/ Odak Noktaları; gözlemcinin kente girilmesini sağlayan stratejik noktalarıdır ve bir noktadan diğerine yol alırken kullandığı yoğun odak noktalarıdır. Öncelikle ulaşım sisteminde kesintilere neden olan kavşaklar olabilirler; Kentin bir bölümünden diğerine geçiş noktalarını oluştururlar. Düğüm noktaları, köşe başı faaliyetlerini barındıran veya kapalı bir meydanı oluşturan alanlardır; fiziksel özelliklerin veya kullanımların yoğunlaştığı alanlar olma özelliği taşır' (Lynch, 1960).

İşaret öğeleri (landmarks); diğer bir noktasal referans kaynağını oluşturur. Ancak, harici öğeler olduklarından, gözlemci bu oluşumların içine giremez. Bunlar çoğunlukla kolay tanımlanabilen fiziksel oluşumlardır; bir bina, bir işaret levhası, bir dükkan veya bir dağ gibi. Kullanımları birçok olasılık arasından yapılan seçimlere bağlıdır. Bazı işaret öğeleri, imgelerde kullanılan daha küçük ölçekli öğelere göre daha yüksekte yer alır ve genellikle birçok açıdan ve uzak mesafelerden görülebilirler. Kentin ayrıksı kuleleri, altın kubbeleri ya da yüksek tepeleri gibi. (Lynch, 1960).

Literatürde, Lynch'in ifade ettiği kentsel imge elemanları ve zihin haritaları kullanılarak kentlerin görsel niteliğini araştıran birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, metropollerde yaşayan



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)

kişiler ile kentsel imge elemanlarının tespit edilmesine yönelik çalışmalar; (Francescato&Mebane, 1973, akt, Sam, 2010; Türkoğlu, 2002). Küçük kentlerde yaşayan bireylerin kentsel imge elemanlarını tespit edilmesini araştıran çalışmalar (Aliagaoglu, 2007; Tunçel, 2008; Sam, 2010); Kentte yaşanan deneyime bağlı olarak ortaya çıkan kent algısını analiz etmeye yönelik çalışmalar (Zmudzinska&Nowak, 2003; Ülkeryıldız, 2009) ve kentte yaşayan bireylerin zihninde şekillenen harita stillerinin zamandan ziyade bireylerin edindikleri görevlere göre şekillendiğini öne süren çalışmalar (Spencer&Weetman, 1981) olarak sınıflandırılabilir

Appleyard (1970), fiziksel çevre algısını araştırdığı çalışmasında bireylerin zihinsel haritalarını, ön plana çıkan öğeler bakımından iki tür zihinsel çizim türüne göre sınıflandırılmıştır. Birinci tür haritalarda ardışık elemanların (özellikle yolların) ağırlıklı olarak ön plana çıktığı sıralı (sequential) stilde çizilen haritalar, ikinci tür olarak da daha çok mekânsal öğelerin yer aldığı, çizen tarafından mekânsal bağlantı parçalarının daha çok göz önüne çıkarıldığı bölgesel (spatial) tarzda imgelemelerdir (Appleyard, 1970).

Lynch' e (1960) göre kent hakkında mekânsal deneyimi az olan bireyin çizeceği zihinsel taslakların bölgesel (spatial) öğeleri ağırlıklı olarak içermesi beklenirken, mekana ilişkin deneyimi artan bireylerin çizecekleri zihinsel taslaklarda ise ardışık (sequential) nitelikteki öğelerin öncelikli olarak betimlenebileceğidir. Ancak, Ülkeryıldız

v.d. (2009)'nın kente yabancı bireylerle gerçekleştirdikleri çalışmada; taslak haritaların ağırlıklı olarak ardışık tarzda çizildiklerini, bireylerin en çok referans noktaları ve yolları öncelikli olarak algıladıklarını ardından diğer imgesel elemanlar olan bölgelerin, düğüm noktalarının ve sınırların ön plana çıkarıldığı bulgusuna ulaşmışlardır. Ülkeryıldız v.d'nin (2009) elde ettiği bu bulgular, Lynch'in savunduğu tespitleri desteklememektedir.

Kişisel deneyimlerin bir ürünü olan bilişsel haritalar, eğitim, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü, yerleşim ve çalışma mekanı, kullanılan ulaşım türü gibi bir çok kişisel ya da kişisel olmayan faktörle ilgilidir. Bu çalışmada ise, küçük bir kentte yaşayan farklı deneyimlere sahip, farklı eğitimler alan aynı sosyal statüye sahip üniversite öğrencilerinin kenti algılama farklılıkları incelenmiştir. Başka bir deyişle, kentte yaşanan deneyime bağlı olarak ortaya çıkan kent algısını analiz etmeye çalışarak, bu algıda bireylerin mesleki eğitimlerinin bir etkisi olup olmadığını araştırmaktır. Çalışma, aynı zamanda, kentsel imgenin hangi stilde ortaya çıktığını araştırarak, ön plana çıkan öğeler bakımından, bireylerin edindikleri görevler ile zihinsel haritalarının çizim türü arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır.

## 2. MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmada 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı Güz döneminin başında kenti yaklaşık 1 haftadır kullanan bir grup Mimarlık birinci sınıf öğrencisi ile 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar döneminin





MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)

sonunda mezun durumunda bulunan ve eğitim gördükleri en az 4 yıl içerisinde kentin farklı noktalarında çalışan bir grup Mimarlık dördüncü sınıf öğrencilerinden Lynch'in (1960) deneysel çalışmalarında ortaya koyduğu temel öğelerden (yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm noktaları ve referans noktaları) faydalanarak yaşadıkları kentin (Yozgat) 'taslak haritasını' çizmeleri istenmiştir.

Araştırma, kenti sadece 1 hafta gibi bir zaman diliminde deneyimleyen 42 adet mimarlık birinci sınıf öğrencisi, en az 4 yıl deneyimleyen mezun durumundaki, 36 adet mimarlık dördüncü sınıf ve 36 adet mühendislik dördüncü sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Her üç öğrenci grubuna da; Yozgat'ı hiç bilmeyen bir kişiye kenti anlatmaları gerekseydi nasıl bir çizimle anlatacaklarını ve yaptıkları çizimlerde kentsel dokuyu yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm noktaları ve referans noktalarını göz önünde tutarak, zihinlerinde kalan haliyle çizimleri istenmiştir.

Araştırma için özellikle seçilen Mimarlık birinci sınıf öğrencilerinin okula başladıkları ilk hafta bu deneyin yapılmasının nedeni bu öğrencilerin kentsel dokuya tamamiyle yabancı olmaları ve

henüz mimarlık eğitiminin en başında olmalarından mesleki kimliklerinin henüz oluşmaması ve aynı zamanda aynı yaş ve eğitim düzeyinde olmaları onları kente yabancı ziyaretçi olarak, karşılaştırma yapmak için bu araştırmada iyi bir örneklem profili oluşturacakları öngörülmüştür.

Mimarlık ve Mühendislik dördüncü sınıf öğrencileri ise yine aynı yaş ve eğitim düzeyinde olan ve aynı miktarda kenti deneyimleyen iki farklı meslek grubunu oluşturan (Mimar ve Mühendis olmaları için eğitimde son haftaları olan) bir örneklem profilidir.

Katılımcılar, özellikle sahip oldukları kentsel deneyim ve mesleki kimlikleri ile karşılaştırılacağından iki farklı öğretim yılının öğrencilerinden oluşmaktadır.

Çalışmada elde edilen zihin haritaları, dört mimar ve üç şehir plancısından oluşan 7 kişilik bir jüri tarafından değerlendirilmiştir. Jüri, tüm taslak haritaları Lynch'in (1960) ifade ettiği imgesel elemanlara göre yer alan eleman sayılarını hesaplamıştır. Aynı zamanda, çizilen taslak haritalar, niteliklerine göre sınıflandırılmıştır.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

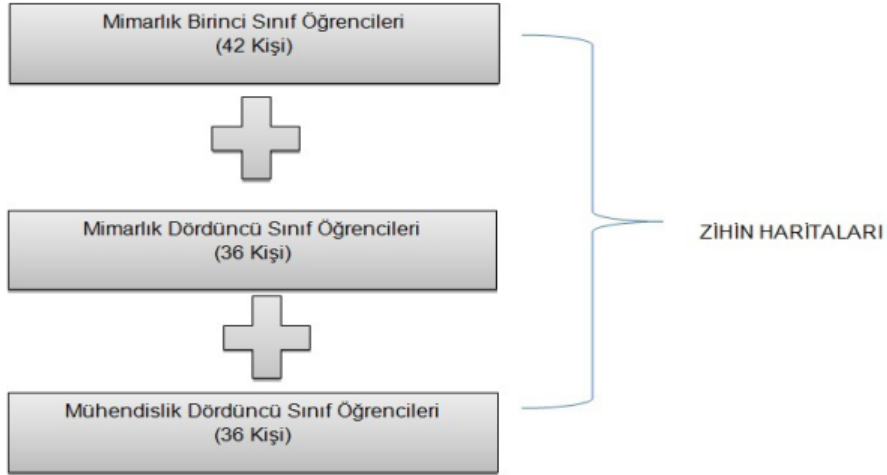
ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)



Şekil 1. Araştırmaya Katılan Öğrenciler

Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır; Mimarlık birinci sınıf öğrencilerinin (halk= henüz eğitim almamış) ilk kez karşılaştıkları kentsel dokuyu görsel belleklerinde öncelikli olarak hangi elemanları kullanarak yorumlamaktadırlar? (2) Mimarlık dördüncü sınıf öğrencileri ise aynı şekilde hangi elemanları kullanarak yorumlamaktadırlar? (3) Her iki çalışma grubu arasında fark var mıdır? Varsa nelerdir? (4) Bu farklar, bireyin mesleki kimliği ile ilişkili midir? (5) Her iki grup arasında, çizdikleri taslak haritalarda yer alan öğelerin vurgulanış öncelikleri nasıl değişmektedir? (6) Haritaların çizim türlerinin (ardışık, sıralı) nasıl farklılaştığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

### 3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmaya, 42 mimarlık birinci sınıf ve 72 mimarlık ve mühendislik dördüncü sınıf öğrencisi olmak

üzere toplam 114 kişi katılmıştır. Jüri toplamda 114 harita incelemiştir.

Yozgat'ın sembolü mekansal olarak yollar, kenarlar, bölgeler, düğüm/odak noktaları ve işaret öğeleri olarak beş grupta değerlendirilmiştir. Bölge olarak Çamlık, Kentpark, Şahin Tepesi ve Üniversite Kampüsü, düğüm noktaları olarak Kent Meydanı, Desti Kavşağı, Sürmeli Anıtı, Yimpaş AVM, Un Pazarı ve Saat kulesi, referans noktaları olarak, Çapanoğlu camii, Belediye Binası, Adliye Binası, Stadyum, Devlet Hastahanesi, Yozgat Lisesi ve Valiliği sembol olarak belirtilmiştir. Katılımcıların hiç biri Yozgat için kenar /sınır olmadığını ifade etmiştir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

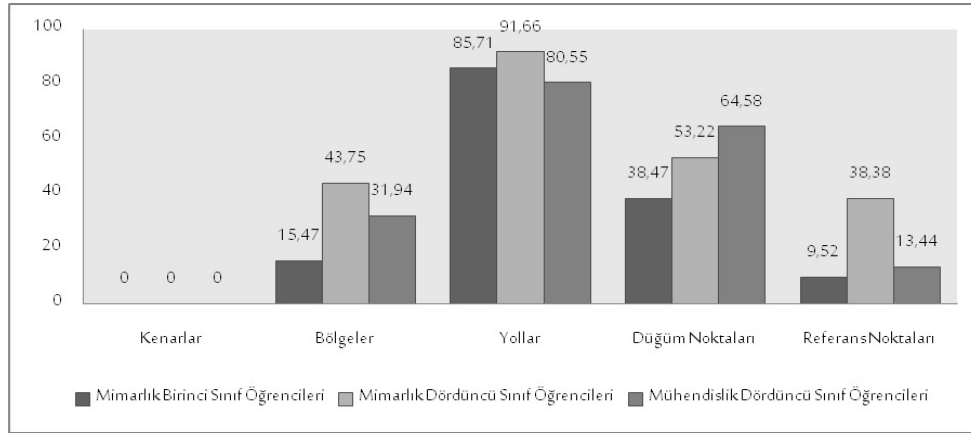
ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)



**Şekil 2. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin İmgesel Elemanların Yüzde Değerlerine Göre Dağılım Oranları**

Öğrencilerin Yozgat kentine ait imaj haritaları, yüzyüze görüşmeler sonucunda çizdirilen, zihinsel haritaları değerlendirilmesiyle oluşturulmuştur. Her üç denek grubunda çizdirilen haritalara ait imaj öğeleri tek tek belirlenmiştir ve bu imaj öğelerinin kaç kere referans gösterildiği sayılmıştır. Zihinsel haritalardaki imaj öğelerine, referans sayıları ile doğru orantılı olarak belirli büyüklükler verilerek denek gruplarına ait kentsel imaj haritaları oluşturulmuştur. Araştırma bulgularına göre, kente ilk defa gelenlerin öncelikle yolları ve düğüm noktalarını algıladıklarını söylemek mümkündür (Şekil 2.) Bu durum Lynch'in tespitlerindeki bulgularla örtüşmemektedir. Lynch, yaptığı çalışmada, kenti ilk defa deneyimleyen bireylerin öncelikle algılarında geniş bölgelere yer verilmesi ve ardından yolların vurgulanabi-

leceği düşüncesini savunmaktadır. Kenti daha iyi tanıyanların ise bölge ve yollardan çok referans noktalarını vurgulayacakları ifade edilmektedir (Lynch, 1960). Buradaki çalışmada, kenti daha iyi tanıyan iki farklı denek grubunda ise (Mimarlık ve Mühendislik dördüncü sınıf öğrencileri) mimarlık öğrencilerinin mühendislik öğrencilerinden daha çok kentin referans noktalarını vurguladıkları görülmektedir. Kenti aynı oransal zaman diliminde deneyimleyen iki denek grubunun, kente ilişkin vurgu önceliklerinin farklılaşmasını iki şekilde açıklamak mümkündür; Birincisi bireylerin mekan algısının zamanla değişebileceği ve ikincisi ise bu mekan algısındaki değişikliğin zamandan çok edinilen görevlerle ilişkili olduğudur (Ülkeryıldız, v.d., 2009)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

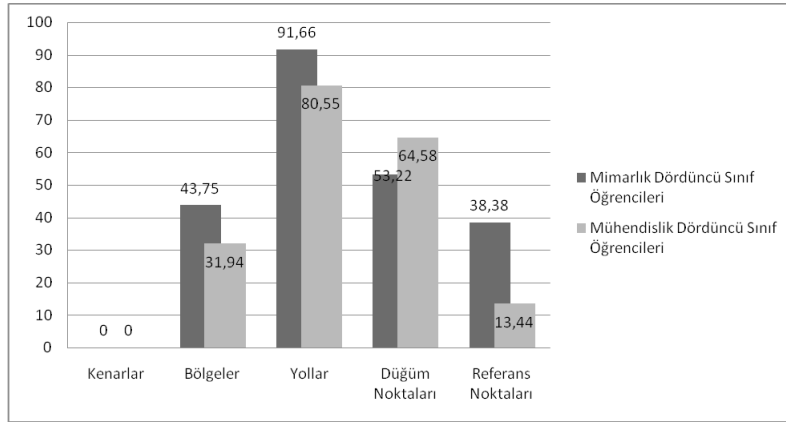
ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

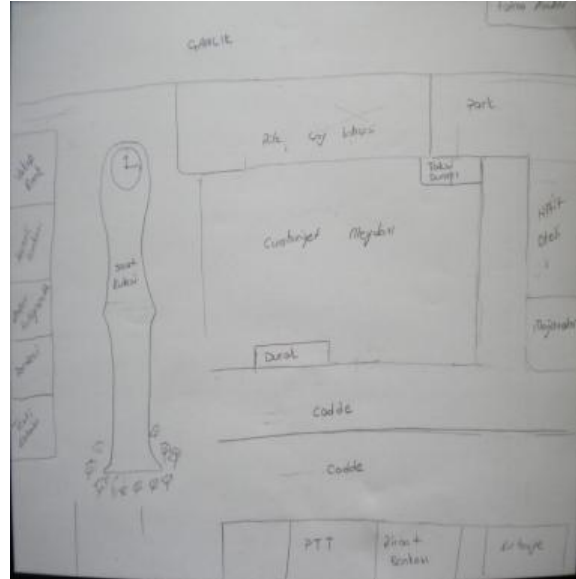
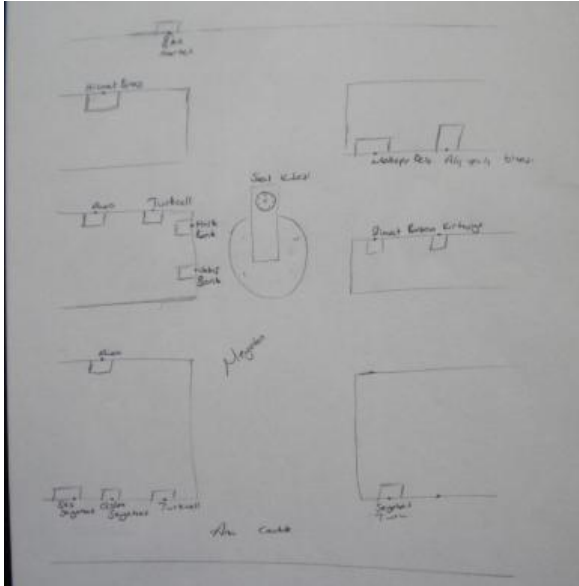
(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)



Şekil 3. Mimarlık ve Mühendislik Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin İmgesel Elemanların Yüzde Değerlerine Göre Dağılım Oranları

Mimarlık ve mühendislik dördüncü sınıf öğrencilerinin kent içinde aynı süre zarfında bulunmalarına karşın, mimarlık öğrencilerinin zihinlerinde daha

fazla ayrıntı bulunduğu her iki grubun çizdiği haritalarda görülmektedir (Şekil 5.)



Şekil 4. Mimarlık Birinci Sınıf Öğrencilerinin Zihin Haritalarından Örnekler





MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

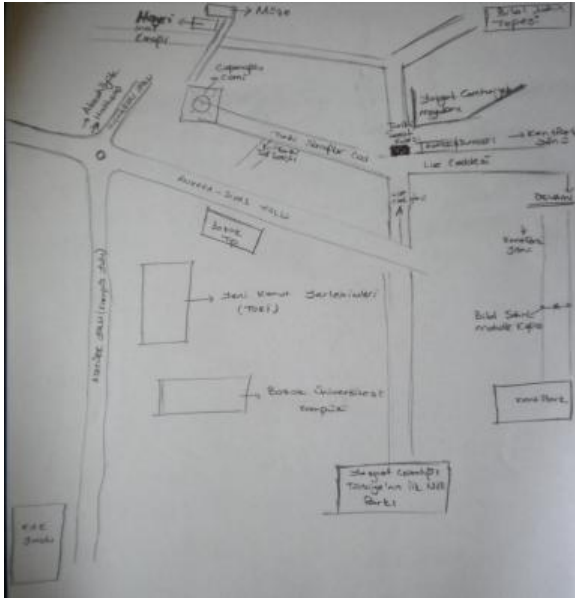
(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

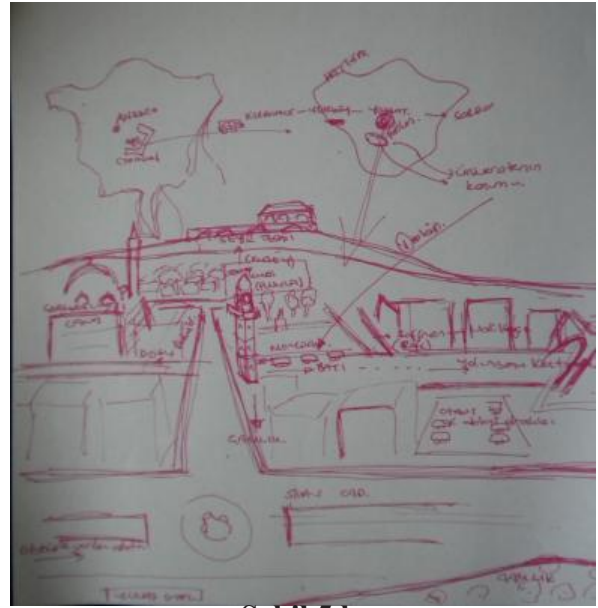
(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)

Araştırmanın bulguları, mimarlık ve mühendislik öğrencilerinin görsel çevreyi algılamalarında ve anlamlandırmalarında farklılıklar olduğunu, zaman ve eğitim durumu ile birlikte edinilen

deneyim ile taslak haritalarda öne çıkarılan öğelerin yüzde değerlerinde artma veya azalma olduğunu göstermektedir.

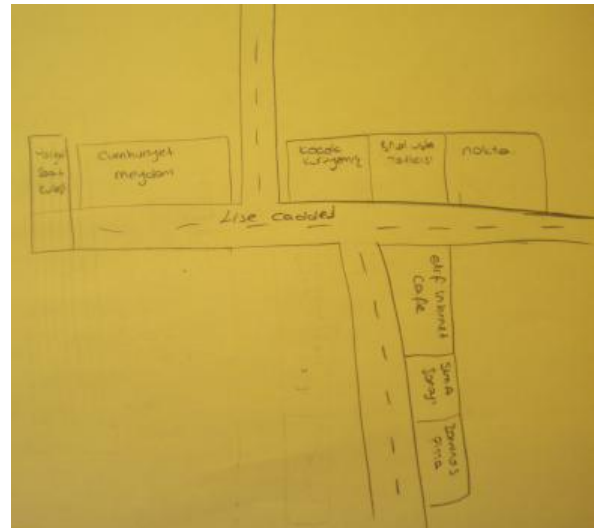
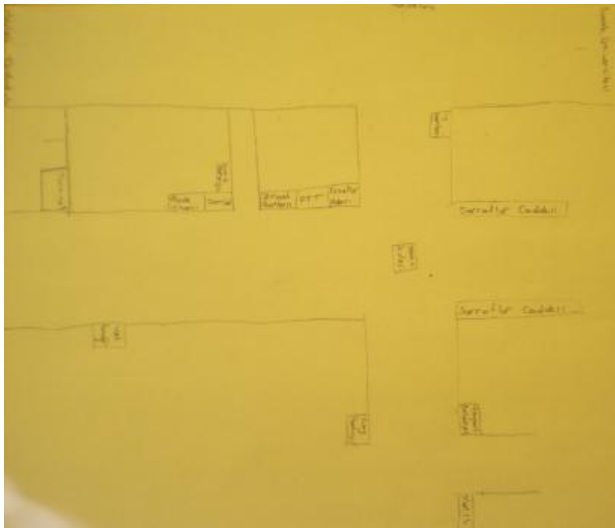


Şekil 5.a.



Şekil 5.b.

Şekil 5. Mimarlık Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Zihin Haritalarından Örnekler



Şekil 6. Mühendislik Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Zihin Haritalarından Örnekler



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)

Haritaların çizim türlerine bakıldığında, mimarlık dördüncü sınıf öğrencilerinin, taslak haritalarının genellikle mekana bağımlı olarak çizildiği görülmektedir. Aldıkları eğitiminde etkisi olduğu düşünülerek çizimlerinde, doğrusal-eğrisel zincir harita tipi çizimlere de rastlanmaktadır (Şekil 5.b.).

Mimarlık birinci sınıf ve mühendislik dördüncü sınıf öğrencilerinin taslak haritalarını ise bağlantılı noktasal haritaların oluşturduğu görülmektedir (Şekil 4. ve 6). Bu harita tipleri imaj öğelerinin dağınık halde mekana yayılması ve bunların genellikle yol ağıyla bağlanmasından oluşmaktadır.

#### 4. SONUÇ

Kentsel çevrenin en önemli ögesi olan insan, çevresini ve mekanı ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirmektedir. Bireyin çevresiyle etkileşimini, onu görerek, yorumlayarak ve algılayarak sağlar. Birey, bunu duyu organları aracılığıyla algılamakta ve davranışlarını buna göre belirlemektedir. Böylece birey ve mekan arasında sürekli bir etkileşim olmaktadır. Bireyler, yaşadıkları mekanları algılayabildikleri ve onlara anlam yükleyebildikleri sürece özümser ve benimserler.

Kentin özelliğinin, birey tarafından dışsallaştırması olan kentsel imaj, bireyin kişisel özelliklerinin de etkisiyle zihinlerde oluşmaktadır. Kent kimliği, bir kenti çevresinden farklı kılan özelliklerin kolay algılanabilirliğidir. Bireyler, içinde buldukları fiziksel çevreyi algılayarak somutlaştırır ve deneyimleyerek o 'yer'in imajını ve kimliğini anlamlandırır. O 'yer' e ait fiziksel özellikleri

içeren imaj ve kimlik bireyin zihninde zamanla ve deneyimle oluşmaktadır. Bilişsel harita yöntemi ile bu özellikler açığa çıkarılmaktadır. Başka bir deyişle bu haritalar, mekânın zihindeki imajları olduklarından birey ve davranışı açısından büyük rol oynarlar.

Zihin haritaları yöntemi kullanılarak küçük bir kentte yapılan bu çalışma, zaman ve edinilen deneyim ile bireyin aldığı eğitimin, kentin görsel imaj öğeleri ile olan ilişkisini incelemektedir. Mimarlık birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri ile mühendislik dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılan bu çalışma, zihin haritalarının, mekânın görüntüsüyle ilgili olduğu kadar bireyin şehir içi yaşam süresi ve mesleği gibi değişkenlerle doğrudan ilgili olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu araştırma küçük bir kentte iki meslek grubundaki öğrencilerle yapılmıştır. Aynı çalışma daha büyük metropol kentlerde daha fazla meslek grubu ile daha kapsamlı yapılarak zaman ve edinilen deneyimin etkisi incelenebilir. Bu tür, kentsel tasarım ve çevre psikolojisi kapsamında ele alınan çalışmalarda, kentsel mekanlarda kentsel imaj öğelerinin bireyin aldığı eğitim, yaş, cinsiyet, şehir içi yaşam süresi ve mesleği gibi değişkenler ile ilişkisi incelenerek elde edilen verilerin kentin tasarımı için geliştirilen konularda etkili olacağı düşünülmektedir.

#### 5. KAYNAKLAR

*ALİAĞAOĞLU, A., (2007). 'Davranışsal Coğrafyaya Bir Örnek: Öğrenci Merkezli Balıkesir*



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)

- Şehir İmajı', Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı:1, Sayfa: 17-44
- APPLEYARD, D., (1970).** 'Styles and Methods of Structuring a city', Environment and Behavior 2 , 100-17
- DOWNS, R.M., & STEA, D., (1973).** 'Cognitive-Maps and Spatial Behavior Process and Products, in R.M. Downs & D. Stea, Eds., Image and Environment, pp:8-26, Chicago: IL:Aldine
- DOWNS, R.M., STEAD, (ED), (1977).** 'Maps in Mind: Reflexions on Cognitive Mapping, New York: Harper & Row Publishers
- LANG, J., (1987).** Creating Architectural Theory. The Role of the Behavioral Sciences in Environmental Design, Van Nostrand Reinhold, New York
- LYNCH, K., ( 1960).** The Image of the city, Cambridge, MIT Press
- PEAKE, S., & MOORE, T., (2004).** ' Analysis of distortions in a mental map using GPS and GIS.', The 16th Annual Collquium of the spatial in formation research Centre
- POCOCK, D.C.D., (1976).** 'Some characteristics of Mental Maps; An Empirical Study', Transactions of Institute of British Geographers, 1(4), 493-512
- SAM, N., (2010).** 'Kentin İmgesi: Bursa Örneği', Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:2
- SPENCER, C., WEETMAN, M., (1981).** 'The-Microgenesis of Cognitive Maps: A Longitudinal Study of New Residents of an Urban Area', Transactions of Institute of British Geographers New Series, 6(3), 375-384
- TOPÇU, K.D., & TOPÇU, M., (2012).** 'Visual Presentation of Mental Images in urban designed education: cognitivemaps', Procedia-Social and Behavioral Sciences 51, 573-582
- TUNÇEL, H., (2006).** 'Kentsel Mekanın Algılanması: Elaziğ Örneği', Ankara Üniversitesi V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, Ankara
- TÜRKOĞLU, H.G., (2002).** 'Kentsel İmge: İstanbul'dan Bulgular', İ.T.Ü. Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, s:57-64
- ÜLKERYILDIZ, E., DURMUŞ ARSAN, Z., AKIŞ, T., (2009).** 'Öğrenci zihin haritalarında kente ilişkin deneyimle değişen çevre algısı', Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Cilt, 11, Sayı, 1, 72-82, Temmuz
- ZMUDZİNSKA-NOWAK, M., (2003).** 'Searching-for Legible City Form: Kevin Lynch's Theory in Contemporary Perspective', Journal of Urban Technology, Cilt: 10, Sayı:3, s:19-89
- Yazar Notu: 13-14 Kasım 2015 tarihleri arasında Kocaelinde gerçekleştirilen I. Uluslararası Mühendislik Mimarlık ve Tasarım Kongresinde Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur.**



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)

---

## EXTENDED ABSTRACT

Cities consists of many living urban communities. Cities, which were responding to the requirements of those living in urban communities, exist in the individuals minds as a visual quality. All of these visual qualities and experiences indicates that all of them are the parts of the image and the identity of that 'space' in individuals mind. Reserachers who work on the visual qualities of the city, explored the images of the environment awaken different senses in the minds of individuals. In these studies, one of the methods which used to determine the perception of the physical environment of the users were mental maps (Sam, 2010). Mental maps or cognitive maps are the structures which makes it possible for individuals' to kept their knowledge and information of the spatial environment in their memory (Pocock, 1976; Downs and Stea, 1977). Cognitive maps are named as cognitive schemas, mental schemas or mental maps in different sources. Images of the physical environment which were formed in the individuals mind consisted of the characteristics of that 'space'. These characteristics of the physical environment, creates the image of the space in individuals mind. Cognitive map method plays an important role in revealing these features. These maps are important for individuals and their behaviors because they are images of the space in the minds. Individuals are recognize the spaces with this image in their mind and develop that image with their experience. If the cognitive map of the space is clear about the space, the invidual can identify, use and percept the space easily. In other words, cognitive maps are consisted of data about the readability, orientation and organization of the space. This data can be outward of the spatial features. They create the image and the identity of the space. The first ideas and thoughts related to these maps were used in Lynch's (1960) work with three American cities (Boston, Jersey city and Los Angeles) (Sam, 2010). Lynch (1960) identified the environmental image as a generalized picture of the physical exterior world in individuals mind (Sam, 2010). Lynch revealed some principles for urban design with comparing the visual realities and environmetal images. According to Lynch, the visual quality of the urban landscape depends on its readability (akt. Sam, 2010). Lynch, identifies the visual readability of the space as a visual legibility action which were perceived by individual and he devides urban images in to five groups; paths, edges, distircts, nodesand landmarks (Lynch, 1960). With this point of view, we make a case study with freshman students which were in the department of architecture and fourth-year students in the department of architecture and engineering. The freshman students did not know much information about the urban environment. We want from them to draw the cognitive map of the urban environment. This study examines the training affecting the perception and the changes in the perception dependings



MTD

[www.mtddergisi.com](http://www.mtddergisi.com)

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2016 Sayı: 07 Kış İlkbahar

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

January / February / March / April 2016 Issue: 07 Winter Spring

ID:93 K:66

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015 / GE - 17595)

---

on time and the meanings of environment which were attributed by the students. We determine the differences and relationship of the education that the students have whether if it affects their judges about the environment they attribute. For this reason this study were also made with fourth year of the engineering students. In this study, we addressed the following questions; which image components were used by the architectural and engineering students to express their perception of urban space? What kind of drawing types they used? Is there an impact on their education they receive? Research findings indicate that engineering and architecture students have differences in their perception of urban space. The architecture students draws sequential cognitive maps and especially emphasized landmarks and paths in their maps. And it was also emerged that the environmental perception were established from the relationship of the time and the pattern which developed and differentiated with the experience. The most important contribution of this research about space perception were the examination of the personal factors and experience with physical factors (paths, edges, districts, nodes and landmarks) emphasized in cognitive maps studies.